

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, awgust 1990

8. čisło · ISSN 0032-4132 · Lětnik 40

Bože słowo za nas

Njeh jedyn njese druheho wobćežnosć – tak wy Chrystusowy zakóń dopjelnice List na Galatiskich 6,2

Młodym mandželskim bu při wěrowanju w cyrkwi tute słowo japoštoła Pawoła rady na puć zhrmadneho žiwjenja date. Z tym bu jimaj prajene, zo njeje žiwjenje w mandželstwje same wjesele a radosć kaž na kwasnym dnju, ale zo cyle wěsće tež wšelake ćeže a wobćežnosće na njeju přińdu. Kajke su to wobćežnosće abo ćeže, na kotrež japoštoł tu myslí? Što čłowjekow wobćežuje w mandželstwje, w swójbje, haj docyla w žiwjenju? Wulka próca abo ćeže džěło w zastojnstwje abo w domjacym žiwjenju? Zawěsće tež. Runje tak wobćežna móže być wosobinska chorosc a brašnosć abo starosc a zrudoba a horjo, staroba a samota. Skónčnje zamóža nas wobćežować tež njelube nazhonjenja, zawinowane wot přiwuznych abo wot cuzych čłowjekow. A jeli chcemy sprawni być, mamy so prašeć, hač njejsmy my sami přiwuznym, su-

sodam abo druhim ludžom ze svojim řečenjom, skutkowanjom abo zadžerženjom wobćežni. Što chceš so w tutym nastupanju wusprawnić? A wosebje nas křesćanow by dyrbjalo wobćežować, zo je naša wěra husto jenož slaba, zo nimamy dosć nadžije ani dowěry do přichoda, zo so přeco zaso přećiw Božim kaznjam přeħřešimy. Njedyrbjeli tež my z japoštołom Pawołom wuznać: „Ja wěm, zo we mni njebydli ničo dobreho. Přetož wolu drje mam, ale zo bych dokonjał to, štož je dobre, to nimam. Přetož ja njecinuju to dobre, kotrež chcu, ale to zle ja činju, kotrež nochcu“ (List na Romskich 7, 18, 19).

Hdyž tajke njedostatki a brachi pola swójbnych, pola přecelow, pola susodow abo pola cuzych wobkedžbujemy, potom jich rady kritizujemy abo samo zle wo nich řečimy a so přistodžamy. Tohodla nas japoštoł namoŕwja, zo njebychmy takle wo bratrach a sotrach ani wo druhich ludžoch a jich njedostatkach a brachach myslili abo řečeli, ale skerje jim z jich wobćežnosćow a čežow wupomhali. To pak budže jenož móžno, hdyž jich wopytujemy, jim připosluchamy,

jim do swědomja řečimy, jim radu a pomoc podawamy. To měni japoštoł, hdyž křesćansku wosadu napomina: „Njeh jedyn njese druheho wobćežnosć, tak wy Chrystusowy zakóń dopjelnice.“ W 10. štuće w 6. stawje tutoho lista na Galatiskich doda japoštoł k tomu hišće: „Doniž mamy hišće čas, činmy dobrotu wšitkim ludžom, najwjace pak tym, kiž su našeje wěry.“ A skónčnje napomina wosadu w lišće na Romskich (14. st. 13): „Njesudźmy jedyn druheho, ale radšo hladajmy, zo njebychmy bratřej postork abo pohóršk dali.“

Jenož z tajkim bratrowskim myslěnjom, řečenjom, zadžerženjom a skutkowanjom, to rěka z tajkej pomocu blišemu móžemy „Chrystusowy zakóń dopjelnice“, po kotrymž je naš Knjez a Zbóžnik sam žiwy był, myslil, řečał a skutkował. Wšak je wón na to prašnje, kotra je ta hłowna kaznja w zakonju, wotmołwił: „Ty dyrbiš Boha swogeho Knjeza lubować z cylej swojej wutrobu, z cylej swojej dušu a z cylej swojej myslu a swogeho blišeho kaž sam sebe.“ J. Palef

Gerat Lazar:

Stawizny kublanskich dnjow

16. kublanski dzeń 24. februara 1969

Tema bě: „Dobrota Knjeza čini, zo z nami kónc njeje.“ Farar Lazar-Bukečanski předowaše wo „njepríjomnym njedorozumjenju w Lystrje“ (Jap. skutki 14, 6–20). Pawoł předuje pohanam wěrneho Boha, woni pak maja jeho a jeho přewodžerja za pohanskeju bohow, dokelž woni jeju cuzu grjekšćinu derje njerozumja. Z toho ma so scěhować, zo ma so Bože słowo w maćersćinje předować, potajkim Serbam po serbsku. Superintendent Wirth rozprawi wo serbskim cyrkwinskim žiwjenju po swětowej wójnje. Lětsa wšak je 20 lět, zo mamy swój serbski cyrkwinski zakóń, wo kotrehož nastaću a wobsahu nam referent nadrobnje řečeše. Mjez nami běštaj tež lubaj hosćej z ČSSR, farar Vlastimil Sláma a jeho mandželska. Br. Sláma bě tehdom předsyda čěskobratrowskeho duchownstwa a móžeše nam dobre informacije podać.

17. kublanski dzeń 23. februara 1970

Zyma bě wulka, a sněh ležeše wysoko. Při tym běše so tola chětro wjele swěrných Serbow zešlo. Farar Albert-Hrodžišćanski předowaše, farar Albert-Budyski nam přednošowaše wo serbskej nabožnej literaturje. Farar Lazar-Bukečanski poda teologiski přehlad wo prašenju kroćenja za Chrystusom. Farar Wirth-Klukšanski řečeše wo prawym a

njedobrym křesćanskim čerpjenju. Farar St. Nawka SJ-Zdžeržanski nas postrowi jako katolik a horliwy Serb. Naš luby Poršiski bratr Čabran napominaše nas z mócnymi słowami k prawej swěrnosći.

18. kublanski dzeń 22. februara 1971

Dzeń steješe pod hesłom: „Džak Bohu! Džens je njedžela.“ Před 1650 lětami, 3. 3. w lěće 321, postaji romski kejžor njedželu jako swjaty dzeń za cýly lud a stat. A na to so počahujo předowaše farar Albert-Budyski wo psalmje 118,2,4,25 „To je tón dzeń, kotryž je Knjez činił...“ Farar Feustel-Minakalski rozpominaše w svojim wučěnym a zajimawym přednošku stawizny njeđeje pola nas a po wšěm swěće.

19. kublanski dzeń 21. februara 1972

Hesło bě: „Serbja po wšěm swěće.“ Farar Šolta-Wojerowski nam předowaše wo hrěchu přěnjeho Hadama, pod kotrehož poklećom wšón swět steji, a wo wumóženju přez druheho Hadama Jezom Chrysta. Hłowny přednošk dnja měješe dr. Faska wot Instituta za serbski ludospyt wo wupućowanju 570 Serbow do Ameriki w lěće 1854 pod nawjedowanjom Wukrančanskeho fararja Jana Kiliána. Wón nam derje jich žiwjenje w jich serbskim sydlišću, w Serbinje, před woči staješe, a nic jenož to, ale da nam tež na zynkopaskach slyšeć, kak tam w poslednim času hišće

serbski powědachu po Wukrančanskim dialektce, naměšanym z němškimi a jendželskimi słowami. Z wulkim zajimom a z hnutej wutrobu posluhachmy na žiwo reportažu ze Serbina.

Wutrobny džak

za džakny wopor na našim Serbskim cyrkwinskim dnju, kotrehož čisty wunošk wučinješe 950 hr.

Lětsa w Malešecach

Znowa swjećachmy 16. a 17. smažnika swój kóždolětny Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń. Lětuši bě 44. po rjeđe a druhí kroć w Malešecach. Njeđe wšak na tutech schadžowanjach wo ličby, ale stajnje wo čłowjeka, wo skrućenje našeje wěry a traće ewangelskeho serbstwa. Stej to stajnje dnjej rozmyslowanja a wuwědomjenja, hdže stejimy a kak dale.

Předsyda cyrkwinskeho dnja, farar Jan Malink-Hrodžišćanski, zahaji zeńdženje w cyrkwi a staji je pod bibliske hrono z knihi chroniki: „Ja chcu jich kraj wuhójć.“ Pokazujo na wulki stawizniski a towaršnosny přewrót w našim kraju, poda pod aspektom hesła k tomu někotre myslje. Na to powita

wosadny farar Neumann přítomnych a rozloží položenje wosady, kiž ma tu chwilu tójšto starošćow z ponowjenjom Božeho domu. Zdobom zwurazni swoje wjeselo, zo su w tutej cyrkwi po dolhich lětach zaso serbske zynki słyšeć. Su tu něhdy tež znaći serbscy duchowni woporniwje skutkowali. Serbsce rěčacych ludźi pak je we wsy jeno hišće mało. Po kofejowej přestawce w poľnej wosadnej žurli powita farar Malink wosebje wukrajnych hosći. Běchu to: farar M. Hloušek z mandželskej ze Železneho Broda w ČSFR, mloda swójba Turek z Broumova, kiž bě přijěla na nastork fararja Stradala, a dale dr. Spiess z Bayreutha, kiž přeslědźuje položenje narodnych mjeńšin w němsko-rěčnych krajach. Z Polskeje bě přichwatał luby přećel Serbow dr. Gajewski. A wosebje wutrobnyje powita fararja Pawoła Alberta, kiž bě doholětny a posledni serbski dušepastyr Malesanskeje wosady. W swoim přednošku „Wustrowjenje za naš lud a kraj“ pokaza farar Malink na podawki, zjawy a wuwice našeho časa, kiž su dowjedli k džensnišej njewěstosci a zdžěla tež bjezradnosći. Slědowace mysle njech pohnuja nas k přemyslowanju:

1. Wopisanje chorosće

W našej towaršnosći mamy slabe gospodarstwo, kotrež je podležalo zapadnej konkurency. Materielne myslenje namaka lěpše spokojenje w zapadnej Němskej. Dotalny hospodarski a ideologiski system je so sypnyl. Sobučinil je pak do wěsteje měry kóždy w zařidzenosći, byrnjež je nětko nimale tak, zo chce kóždy jenož wopor być. Serbstwo je chore, kaž to wšitcy pytnjemy na woteberanju serbskeje substancy. Ewangelscy Serbja su to jako přeni bolostnje začuwali. K tomu přiřidze, zo bě Domowina dotal jara kruće na něhdyšu SED wjazana. Towaršnostny přewrót pak žada sej nowe wobsahi a nowy program, z toho scěhuja wšelake rozestajenja tuchwilu w Serbach.

Tež naša cyrkej je do wěsteje měry chora, kaž to pokazuje slabe wobdželenje na wosadnych zarjadowanjach. Cyrkej zhubi w přichodze tež něšto ze swojeje dotalneje identity, dokelž njeje hižo nadawk, być wuček tych, kotřiž njejsu přezjedni z něhdyšim knjejstwom.

2. Kak pónďže dale?

Spěšne a dospolne zjednoćenje ze zapadnej Němskej steji na programje. Nimale ničo z dotal nam znateho so nje-přewozmje. Za dvě do tři lěta stupa poněčim bohatstwo.

Ze serbstwom steji bohužel zlě. Mamy realnu šansu jo wuchować? Dyr-

bimy powyšić nahladnosć wšeho serbskeho w němskej zjawnosći. Zajim za nas wosebje na zapadze wobsteji. Dyrbimy pak sej tež jasni być, zo so najskerje njebudže wšitko tak džeržeć dać, kaž je dotal było. Tu budže wjele tež wot toho wotwisować, kak so serbske institucije sami staraja.

Tež w cyrkwi so tójšto přeměni. Z tym zo so zawjedu cyrkwinske dawki kaž w zapadze, statnje škitane swjate dny a zawěšeć tež nabožina w šuli, přewzaja so wěste formy statneje cyrkwje. To nimam za žadyn wulki postup, a cyrkwe so přez to tež njepjelnja.

3. Što móžemy činić?

Prawe doskónčne wustrowjenje móže jenož Bóh sam přinjeć. To je jeho wěčne kralestwo, kotrež přinješe přewinjenje wšeho hrěcha, kotryž je ta poprawna chorosć, kotraž nam telko čerpjenja přinješe. Orientaciju móže nam w tutym času Bože slowo dać, na příklad wšelake próstwy z Wótčenaša.

Hdyž na příklad rěka „Naš wšědny chléb daj nam džensa“, tak je to próstwa na Boha, ale zdobom tež namoľwa k diakoniskemu zasadženju, k podpěrije bjezdžělných abo mrějacych w 3. swěće. „Wodaj nam naše winy, kaž my wodawamy našim winikam“ nam zaso praji, zo smy na jednej stronje wopory cuzeje zlóscě, ale zdobom skućiceljo zleho. Wujednanje ma dale nadawk křesćanstwa wostać.

Doskónčne wustrowjenje pak je načinjene w zakončenju Knjezoweje modlitwy: „Přetož twoje je kralestwo a moc a česć hać do wěčnosti.“

W slědowacej diskusiji wuprajichu wšelacy swoje mysle a wobmyslenja k načatym prašenjam. Powšitkownje so tež přihłosowaše namjetej, Nowu dobu zaso na Serbske nowiny přemjenować. Wuslyšeć bě tež starosć wo hospodarske dalewobstaće wšěch serbskich časopisow. Prošeše so wo pilne dopisowanje do nich, dokelž za zajimawu a mnohostronsku nowinu budže tež w přichodze kóždy rady woprować.

Na njezdělnišich kemšach přědowaše serbski superintendent Albert na zakładze 5. knihow Mójzasowych, zo je Bóh jenički knjez a zo za wěriwego křesćana druhu Bóh njeje. Na čož so spušeć, je twój Bóh. To pak móža tež bamy pjenjezy, móc abo nahladnosć. Nimamy tohodla na zachodne wěcy swoje nadzije stajeć, ale so Bohu wyše wšeho dowěrjeć a tajku dowěru svojim džěćom dale dawać. Chcemy tola za nich to nejlepší. Lubosć k Bohu pak njeje možna bjez lubosće k blišemu.

Wyši cyrkwinski rada Fritz w swoim postrowje na džensniše nowe možnosće pokaza, kiž nas zwjesela, ale tež

nam pokazuja, kak chory naš kraj je. Wuhojenje pak nimamy pytać w nowych pjenjezach, ale jenož w Chrystusu. Wulce pozběhowace bě znowa zhromadne swjećenje Božeho wotkazanja z wulkej ličbu wobdžělnikow.

W připoľnišej přestawce bě na žurli hosćenca Wodny muž po zwučenym wašnju zhromadne spěwanje znatých serbskich ludowych spěwow, kiž wopytarjow přeco znowa wokrěwja. Nimo toho podachu so wšelake informacije a spominaše so tež na wšelake wuznamne wosobiny a tež na něhdyšich duchowných hosćielskeje wosady. Dale poskići serbski spisowaćel Kř. Krawc swój runje wušly roman Wočaknmy nalěčo k čitanju. W nim wobjednawaja so podawki wokoło wunuzowaneho založenja prodrustwow. Nimo toho poskići zapadne nakładnistwo němsku nabožnu literaturu.

Na popoľnišej zhromadžiznje w cyrkwi čitachu serbscy džiwadžělnicy H. Mikanowa, M. Slódenk a Kř. Bart teksty wo prócowanju přědewšěm ewangelskich duchowných wo zdžerženje serbstwa w minjnych 150 lětach. Teksty zwuběra a zestaja Trudla Malinkowa pod temu „...swojich wótow rěć a wěru“. W zawodnych słowach wupfa B. Dyrlich wšěm pozběhowacu a nutru literarnu hodžinu. A to wona potom tež bě. Koho njeby hnuło woporniwe skutkowanje něhdyšeho Hodžijskeho fararja dr. H. Imiša a jeho mandželskeje Mile? Što móhli zymny wostać při namoľwacych słowach Jana Kiliana, horliwych skutkach M. Domaški a druhich serbskich wótincow? Přemalo wo jich njesebičnych skutkach wěmy, dokelž su zo jich wosobiny přemalo w zašłych lětdžesatkach w našim kulturnym žiwjenju hódnoćili. Je drje to w dalokej měrje jich zaslužba, zo tu ewangelscy Serbja hišće su. Bóh wě, hać bychmy hewak džensa hišće serbske cyrkwinske dny měli? Mamy tohodla zestajenje tekstow za chwalbyhódny wotpohlad, nam tute wosoby znowa zbližić. Hladajo na našu džensnišu narodnu situaciju bě na kóncu wuslyšeć prašenje, hać su tući mjenowani dosć za traće Serbow činili, hdyž je substancia njezděwajcy wšeho dale woteběrała. Myslu, zo měl tute prašenje džensa kóždy sam sebi stajić a sebi tež na to wotmoľwić. Njeh naši džiwadžělnicy mnoho wotewrjených wutrobow a džakowných posłucharjow nańdu, hdyž z tutyimi tekstami po Łužicy pućuja!

Na kóncu so serbski superintendent Albert z wutrobnyimi słowami wšěm podžakowa, kiž su ze słowom a skutkom k poradženju cyrkwinskeho dnja přinošowali. Njeh wša naložena próca Bohu k česći a Serbam k wužitku bohate plody přinješe! A. Grofa

Za naše džěćí

Chora lipka

„Lětsa pak je horco a sucho“, měnješe mać, hdyž wječor ze zahrodki přiřidze. „Sym zaso mócnje krjepić dyrbjaja, hewak lětsa ze zahrodki žane žně njezmějemy.“

Nan jej přihłosowaše: „Hdy nož by so zaso raz porjadnje našo. Trawa je hižo bóle šera hać zelena. Boju so wo našu lipku před domom. Mi chce so zdać, zo wona chětro pod suchotu čerpi. Łopjena počnu hižo žoltnić.“

Katrin bě kedžbliwje připosłuchala. Skónčnje džěše wo jeje lipku. Nan a

mać běštej jej tutón štomik k sydmy narodninam dariloj. Katrin bě tehdy chětro čornje na njón hladała. Tajka šera šwipa z korjenjemi, poľne pjeršće – to njebě žadyn prawy narodninski dar. Hišće na dnju narodninu běchu lipku zhromadnje před domom sadžili. Wjeseliła bě so Katrin přez swoju lipku hake w přichodnym nalěcu, hdyž so z pupkow žoltozelene łopješka wubalichu a mócně nowe haľžki narosćechu. Z toho časa měješe swoju lipku rady a kóždy džěń, hdyž nimo njeje džěše, za njej pohladny. Dvě lěće doľho hižo. A nětko měješe lipka wuschnyć?

„Budu lipku krjepić, kóždy džěń, doniž so zaso njeđećuje“, Katrin slubi.

Kaž bě prajiła, tak činješe. Hižo přichodny džěń njeseše Katrin ze suda, w kotrymž so dešćowa woda hromadžeše, poľnu kanu k swojej lipce. Po třoch dnjach pak bě sud hižo prózdný – a nihdže hišće žana mróćel, kiž by dešć připowědžila. Što nětko? Wodu z honaća naběžeć dać? Ze šule a z telewizije Katrin wědžeše, zo je w tutech dnjach suchoty zakazane, wodu z wodowodow ke krjepjenju wzać.

Hdyž Katrin po šuli wopłokowaše, jej myslička switaše. Čehodla měla wodu

njewužitú wotběžeć dać? Wučera wopłokowansku wodu a donjese ju k swojjej lipce. Haj, to je prawy puć, so Katrin wjeseleše: Wšu wodu, kotraž bě so w domjacnosći trjebała, měješe jeje lipka dostać!

Wotnětka nošeše Katrin wšednje wopłokowansku wodu k lipce. A nic jenož tu. Hdyž mać płokansku mašinu nastaji, da Katrin wodu z mašiny do bowow wotběžeć a znosy ju won. Mać so džiwaše, zo jeje džowka nětko samo rady při rjedženju pomhaše. Pilnje Katrin stwy trěješe — potom měješe trjebanu wodu, a tu možeše lipka dostać.

Koždy wječor, hdyž nan z džěla přińdže, widžeše, zo bě zemja pod lipku mokra. „Ty pak so derje wo twój narodninski dar staraš“, wón swoju džowku chwaleše. „Njerozumju jenož, zo so

lipce nětk lěpje njeńdže, hdyž tola telko wody dostanje. Lopjena dale žołtnja a počnu hižo wotpadać.“

„To so wěsće bórže da, hdyž dale pilnje krjepju“, měnješe Katrin. „Hnydom změju zaso dwaj bowaj wody z płokanskeje mašiny.“

„Haj, tu tola njesměš za lipku wzać“, nan zawoła. „Sy tu přeco brała?“ Katrin nygaše a powědaše nanej, kajku wodu bě lipce nosyla.

„To tola njeńdže! Z tym lipku jenož zajědojčiš! Nětk je mi jasne, čehodla tajka wboha steji. Lipka je chora“, nan starosćiwje z hłowu wiješe.

Katrin z wulkimaj woćomaj na nana hladaše. „Ty sy mi tola sam raz prajil, zo mazana woda rostlinam nješkodzi.“

„Haj, mazana woda nic. Ale w tych

wodach, kiž sy ty brała, su tola Fit a Spee. To je jěd za lipku. Njesity na to myslila?“

Zrudna Katrin hłowu wěšeše. Swoju lipku je chcyła wuchować a nětk bě ju sama zajědojčila!

Nan ju tróštowaše: „Njebudź zrudna. Sym wšak sam wina, zo njejsmój do toho wo tym rěćaloj. Prawje sy znajmjeńša jednała, zo njesy wodu z honača brała. Woprašam so susodki, hač směmy sej z jeje studnje na zahrodze wodu klumpać.“

Z toho časa, zo Katrin wšednje ze susodcyneje zahrodki wodu k swojjej lipce nošeše, wona hižo dale nježołtnješe. Strowa a sylna lipka steješe, hdyž so po dołhim času přeni króć zaso dešćowaše.

T. M.

rys.: Iza Bryccyna

Zaso w domiznje

Po 10 lětach běch zaso na kemšach w našej Michałskej cyrkwi, a to 10. junija tutoho lěta. Jubilejna konfirmacija bě přičina. Před 65 lětami buch tam konfirměrowany na serbskich kemšach wot fararja Rjedy. Tehdy běchu tam před jutrami štyri němske konfirmacije a jedna serbska. Nahladne ličby! Na paćerje sym do gymnazija chodzil. Tam rozwučowaše nas knjěz pastor primarius Haebler. Mje je jara zwjeselił luby farar Rjeda z konfirmaciskim hronom: „Jězus Chrystus wčera a džensa a tón samy tež we wěčnosći!“ Tuto słowo mějach na kemšach přeco před woćomaj napisane w barbotym woknje pódla wołtarja. We wójnje buchu tute krasne wokna rozbite, ale tute słowo je

wostalo za mnje hrono žiwjenja na horach a w dołach, w měrje a we wójnje, doma a zwonka, w swójbje a w powolanju. Haj, Jězus Chrystus přeco puć a wupuć! — Z mojeho lětnika běch sam na kemšach. Bohužel! Ale rjane zetkanje mějach z konfirmandami lěta 1965. To běchu moje přenje paćerske džěći w Michałskej wosadze. Mějachmy žiwe rozpominanja a rjane dopominanja mjez sobu hač do popołdnja. — Překwapjeny wězo jara běch, zo móžach dospołnje wuporjedźenu a wumělsce wobnowjenu klětku tu widjeć a ju sej po kemšach dokładnje wobhladać. Klětku smy 1973 w Kamjenicach dostali, dokelž ju tam w cyrkwjach wjace njetřebachu. Jako 1975/76 wołtar wobnowjachmy, njeměještaj restawrator a moler za klětku wjace časa došć, a wo-

na wosta bjez blyšća. Nětko je Mójzas z klětku na hłowje pozłočany, blyščacy a dzerži nam Bože kaznje do wobliča. Jeho nihtó njeprěwidzi a snadź tola Bože kaznje slyši! — Cyrkwinski chór, klinčace byrgle pod kantorom Baumannom, wšo kaž před 10 lětami! Muzikalne wumělstwo a žiwa lubosć k hudźbje! To je wozbožowaca wobdarjenosć. — A mój naslědnik, bratr S. Albert, serbski superintendent, je nas z wotewrjenej wutrobu wital, nas na kemšach ze wšěm derje wobstarał. Potom smědzachmy jara dobru hospodliwosć cyleje farskeje swójby wužiwać. Čujachmy so kaž doma. Wutrobný džak!

Tydzěń pozdžišo mějach zaso wosebite podeńdženja: Serbski cyrkwinski džeń a to w Malešecach, hdžež běch 25 lět w zastojnstwje hač do lěta 1963. Zwjeselace bě, zo hišće tójšto lubyh serbskich bratrow a sotrow widzach a zeznach. Malešanskich wosadnych tam njejsym zetkał. Bohužel! Zo su časy wšitko tak přeměnili! Hač do lěta 1963 mějach tam každu druhu njeđzelu došć wopytane serbske kemše. Kak pónđe dale ze serbstwom? Z tutym prašenjom smy so drje zaběrali, ale žanu wěstu wotmołwu njenamakali. Bože puće su husto džiwapočne. Jeho wola so stań tež na tutym polu. Wutrobnje džakowny pak sym, zo sym hišće tute bratrowske zeńdženja dožiwił. Wšěm prócowarjam, bratram a sotram daj Bóh dale pomoc a duchowne posylnjenje!

P. Albert

Naše nowiny a časopisy před 100 lětami

Z Barta. Zańdženu njeđzelu wotměwaje serbska studowaca młodosć w Vogtec hosćencu w Barće swoju 17. hłownu schadźowanku po programje, kaž bě jón wuběrk sobotu postajil. Popołdnju w 4 hodzinach hižo běše so lúbja ze studentami a hosćemi napjelnila. Zastupnik hłowneho staršeho k. stud. theol. Mrózak wotewri schadźowanku ze spěwom „Hišće Serbstwo njezhubjene“ a powita z wutrobnymi słowami hosći a studentow. Potom wuzwoli so knjěz Jakub Šewčik jako nowy hłowny starši za přichodne lěto a postaji so město přichodneje hłowneje schadźowanki. Z rozprawow studentskich towarstwow, kotraž sčěhowachu, widzachmy, zo jenož hišće „Serbowka“ a „Sorabicum“ po znatym wašnju džělatej. Druhe towarstwa su dyrjabałe dla njeprihódnych wobstejnosćow w srjedźnych šulach nachwilnje džělać přestać. Knjěz farar Rada po-

wita so z hrilotacej slawu do schadzowanki. Dale slawjachu so hišće přítomne knježny a knjenje. Z rozprawy wo Zejlerjowych spisach zhonichmy, zo so štwórtý a posledni zwjazk bórže dočišći, zo pak mamy hišće tójšto doha. Knjez farar Wjelan běše na wudaće Zejlerja 100 hriwnow studentam darił.

... Wječor hraješe so serbske džiwa-dło ... Z daloka a šeroka bě so serbski lud zešo, zo by widzał serbske džiwa-dło. Hač do poslednjeho kućika bě wšo přepjelnjene, wjele, wjele, kotřiž do

časa přišli njeběchu, dyrbjachu delekach wostać. Zahroda, haj tež droha před korčmu bě poľna ludu, kotryž podarmo na zastup čakaše ... Kóždy, kiž so na schadzowance wobdželi, měješe skladnosć, poznać wjeselo serbskeho ludu, hdyž so jemu něšto serbske poskići a hdyž zahorjenosć serbskich studentow za swoju narodnosć widži. Njeh Serbstwo w Barće a wokolnosći zaso znowa so womłodži a njeh wostanje swěrne serbskej chorhoji!

Serbske Nowiny, 16. awg. 1890

✱

Měrcin Nowak njebohi

We wosmym lětdžesatku našeho lěstotka je smjerć tójšto serbskich kulturnikow a prócowarjow wotwołała do wěčnosće. K najwuznamnišim sobu slůša Měrcin Nowak-Njehorňski, kiž woteńdže na prawdu Božu 6. julija t. l. Hišće před njecyłym mėsacom woswjeći tutón swěrny ewangelski Serb swoje džewjedžesaćiny. Jeho městno w Hrodzišćanskej cyrkwi na serbskich kemšach wostanje wotnětka njewobsadźene, jeho atelier w Njehornju wječor njewobswětleny, jeho wobrazy budžeja serbskim džěćom w jich časopisu pobrahować.

Žadyn ze serbskich wumělcow njeje serbsku džěćinu w svojim duchu tak kubłať kaž Měrcin Nowak ze swojimi njezaměnljivymi wobrazami hižo z dwacetych lět našeho lěstotka. Serbske sta-

wizny, bajki, powěsće, spěwy, hrónčka, přisłowa pohonjowachu jeho fantaziju k přeco nowym skutkam. Z něžnymi barbami widžeše swět, serbski swět, kotryž znaješe a znaje lědmašto lěpje hač wón. Pěši bě jón přepučowal, bjez awta, wot horow do nižinow, swoje začišće sej zapisował a doma je předžělať do wobrazow a knihow. A k tomu wulki swět ze swojimi hróžbnosćemi a surowosćemi, napřećiwosćemi a techniskimi wudobyćemi, kotrychž swědk wón běše wot spočatka lěstotka hač nimale do kónca. A wón wosta swěrny a njechablaty swojej žonje Marće, swojemu ródnemu Njehornjeju, swojej Hrodzišćanskej serbskej wosadze a swojemu serbskemu ludu. Mjez nim měješe přecelow, starych kaž wón a młódšich a młodych hač k džěćom. Kólo časow so zawěra.

Po dostojnej rozžohnowanskej swjatoćnosći w Serbskim domje pochowa jeho knjez superintendent S. Albert na Hrodzišćanskim pohrjebnišću. K. M.

✱

Měrcin Nowak-Njehorňski
13. 6. 1900 – 6. 7. 1990

Prěni wopyt

13. junija je Měrcin Nowak-Njehorňski, moler serbskeho luda, woswjećił swoje 90. narodniny. Hdyž běch jako wosadny farar pola njeho na wopyće, so zamyslich, kak to běše, hdyž běch prěni króć puć k njemu namakał. Dopomnjenki stupichu před woči, nimale pjatnaće lět mējach přeskočić. Běše to

w léce 1976. Z přecelom běch so podal na puć, zo bychmój pěši zeznałoj Budyski a holanski kraj. Prěni dzeń na wječor běchmój Njehorň dopčěłoj. Zastupichmój do zahrodki, do bajkoweho swěta serbskeho molerja. Zwončki w durjach molernje zaklinkachu, a lubje naju witaše tón, kiž bě so za nas z legendarnej postawu stał, wojowar a spisowaćel, sonjer a moler Měrcin Nowak-Njehorňski. Njespróćniwa Marta Nowakowa namaj bórže něšto k wječeri přinješe, pražene jeja z butrowej pomazku; zhromadnje wupichmy šalku čaja a dachmy so do rozmołwy. Tehdy běch runje šulu wuchodźił a jara so džiwach, kak wótrje so w našim kraju kritizować smě. W šuli njeběch ženje zhonił, kak chuduška je naša načasna literatura. Tež hale na awtodróze, wudobyće socialistiskeho hospodarjenja, abo zaničowanja serbskeho kraja přez wudobywanje brunicy so jěrje komentowachu. Mój přecel chcyše medicinu studować, a zo by so tež wón do rozmołwy zapřijał, so serbski Wšudžebyl na njeho z prašenjom wobroći, hač zna-še wón Bocka. Medikus chwilu wahaše, ale so bórže na chroble haj zmuži. „Hladajće, a tu mam zelowu knihu slawného Bocka abo Boccattiusa, kotraž je džensa tak nimoměry žadna.“ Rostlinar a přecel ludoweje mediciny nam powědaše, kak bě pola swojeho přecela Arnošta Simona w jeho antikwariacie sej tutu drohoćinku nazběrał. Wobhladachmy sej krasnje wumolowane wobrazy w prastarej knize. Bohužel sej njespomjatkowachmój serbske mjena rostlinow, kotřež nam Njehorňski zahrodkar z tajkej samozrozumliwosću mjenowaše kaž my snadź jenož mjena swo-

jich wučerjow. Potom nam serbski Wšudžebyl rozprawješe wo swojich student-skich pućowanjach, zo bě raz z přecelom pola slawného profesora byl, so stajnje nadžijejo, z tutón jim nócłéh poskići, tola hdyž so jeju wopraša, hđže budžetaj spać, jemu něšto wo někajkim znatym powědašaj, kiž něhdže blisko bydli. Mój na so miknychmój. Na Měrcina Nowakowe prašenje, hđže budžemój mój spać, rjeknychmój, zo mamoj we Wósporku znateho, pola kotrehož chcemój přenocować. Směrki padachu, hdyž so ze serbskim molerjom rozžohnowachmój. Překročichmój zahrodku z jeje pisanymi kwětkami a wšelakimi kerkami. Zasunychmój ryhel małych wrotow.

Pozdže docpěchmój Wóspork. Naju znaty njebě doma. Přenocowachmój po přikładze ludoweho spěwa „w hajku, lěsku zelenym“. Nóc bě zymna. Ze smějatym mjezwoćom rano w štyrjoch stawachmój. Kak rady so dopomnichmój na šalku čaja, kotruž běchmój wčera wupiloł pola Měrcina Nowaka-Njehorňskeho.

Jan Malink

✱

Albert Božydar Bjatkař

(1815–1885)

Delnjoserbski farar a wojowar za prawa swojeho luda

To boli, hdyž družu ludžo tebe nje-widža. Fararjej Bjatkarjej je so čas žiwjenja tak zešo. Hakle po smjerći su na jeho wuznam přišli – dosć pozdže. „Džakownosć nuzuje nas, na jed-noho muža spominać, kiž je dolhe lěta za zdžerženje delnjoserbskeje rěče w cyrkwi a w šuli wojował a je tohodla za tu wěc wjele do wšelakorych něm-skich časopisow pisał.“ Tola to posled-nje je jenož poľ wěrnosće: A. B. Bjatkař je tež do serbskeho Bramborskeho Casnika pisał. To so wě, dokelž běše wón Serb.

Jeho nan, Kšesćijan Bjatkař, rodženy w tehdy hišće serbskim Žandowje pola Choćebuza, studowaše w Halle bohosłowstwo a bu w l. 1796 farar w Lutolu pola Choćebuza. Přichodne lěto woženi so z džowku měšćanskeho lěkarja. Džensa je to hinak. Młody student je zwjěta hižo ženjeny a ma džěći, hdyž sej přěnu faru pyta.

Kšesćijan Bjatkař je, prjedy hač so w léce 1816 do Dešna přesydli, hišće swojeho synka Alberta Božydara wukřičił. Samsneho Božydara posła na Choćebuski gymnazij a na studije bohosłowstwa do Greifswalda a do Berlina, doniž njenastupi tutón w l. 1845 městno fararja w Jasenju pola Grodka. Po nanowym přikładze a tehdomnišim wašnjom zwěrowa so lěto pozdžišo z boha-tej měšćanskej holcu, džowku znateho překupca K. F. Dreiferta. Wón pak nje-běše z najlěpšej strowotu žohnowaný a poda so hižo w léce 1860 na wuměnk. Wón bydleše hač do swojeje smjerće w léce 1885 pola přichodneho nana w Choćebuzu, hđžež je Serbam hišće dol-ho jako toľmačer słužil.

Albert Božydar Bjatkař běše farar; a tak je zrozumliwe, zo je so předewšěm z cyrkwinскими problemami zaběrał. Jeho temy běchu: Němscy fararjo a serbske wosady abo Duchowna nuz a delnjoserbskich wosadnych a namjety, jej zadžěwać. Što je Bjatkař namjetował? Serbscy gymnaziasća njetrjebali žane šulske pjenjezje plaćić; na pruskich uniwersitach měli so lektoraty za serbsćinu založić; přichodni serbscy wučerjo měli

so kublać w maćernej rěči; serbske šulske knihi měli so čišćeć.

Bjatkař měješe dobre zwiski z K. A. Jenčom a steješe drje sylnje pod hornjoserbskim wliwom. Hornjoserbscy duchowni a wučerjo zdachu so jemu při-kładni w spěchowanjju serbskeje rěče. Hižo tón čas móžeše so w Delnjej Łužicy stać, zo dósta Jaseńska čistoserb-ska wosada po emeritowanju Bjatkarja

němskeho duchowneho. Čežko je jeho to trjehiło.

Nječam zamjelčec, zo je tych Bjatkarjow-fararjow w Bramborskej wjele, 24 jich – z někotrych „dynastijow“ – sym naličil. Zwjetša su woni služili w Delnjej Łužicy a tam dobre džělo wukonjeli. Tola za serbstwo je so pozdaću jen Albert Božydar Bjatkař zasadźo-wał. N.

Wirtheč swójbje, předewšěm br. Handrijeje Wirtheje za wulku prócu při přihotach a wobstaranju. Tež wutrobný džak knj. fararjeje Alberteje za předo-wanje. Hišće raz wšitkim, kiž su k poradźenju tuteje jězby přinošowali „Za-plać Boh“.

Wjeselimy so hižo na „Serbski bus 1991“.
H. B.

Jězba ze serbskim busom 1990

Kožde lěto, a to stajnje w meji, jědze bus z ewangelskimi Serbami do wšelakich kónčin našeje Łužicy. Tónkróć běše přihotowana čara do Delnjeho Wujezda, Mužakowa a wróćo přez Wojerecy.

Tuž zetkachy so wšitcy, kotřiž běchu so za tutu jězbu přizjewili, njedźelu, dnja 27. meje, w 7 hodź. w Budyšinje.

Prěnja stacija běše Łupoj. Posledni dušepastyr w tutej wosadze běše serbski farar Fulant, kotryž je wšě swoje zastojnske lěta tu skutkował. Po krótkim spominanju na njeho a druhich tu skutkowacych fararjow zahajichmy rańšu nutrnosć z kěrlušom:

„Stań, wutroba, a spěwaj, so Božej hnadze džiwaj, zo je či dobre dała, če před złym zachowała.“

a z kěrlušom:

„Ja z cyłej swojej mocy so Tebi džakuju hdžež nimo strach je nocy, kaž w cyłym žiwjenju.“

ju skónčichmy.

Jědźechmy dale do Delnjeho Wujezda, hdžež woswjećichmy serbsku Božu službu. Wosadny farar nas wutrobnje witaše a nam něšto wo stawiznach tuteje cyrkwyje powědaše. Po zhromadnym kěrlušu:

„Jězus Chrystus, kral nas knježi, w jeho mocy wšitko leži...“

prědowaše nam serbski sup. knj. farar Albert.

Po Božej službje jědźechmy dale přez Klětno do Rychwałda. Tamniši wosadny farar njeběše přitomny, tuž nam ka-

techetka wo stawiznach Rychwałdskeje cyrkwyje rozprawješe. 1945 na kóncu wójny so wona dospołnje wotpali a w léće 1946 zaso znowa natwari. Swojorazna mała cyrkwička je znutřka cyle z drjewom wupyšena. Po wočerstwjenju z lodom, kiž běchu za nas přihotowali, jědźechmy dale přez Mužakowsku holu do Mužakowa na wobjed. Po wobjedze wobhladachmy sebi park a wuchodźowachmy so trošku w nim. Potom džěše dale do Blunja na kofejpicu. Tam hižo nas wočakowachu někotři ewangelscy Serbja, kiž běše přihotowar serbskeho busa na zetkanje do hosćenca přeprósyl. Po powitanju a zhromadnym kofejpicu rozdžěllichy so serbske spěwniki, a po zwučenym wašnju zaklínčachu tež w hosćencu w Blunju rjane serbske spěwy Handrija Zejlerja. Bjesadu mjez spěwami wjedžeše kaž stajnje na wušikne wašnje bratr Arnošt Grofa z Chasowa. Dokelž chcychmy na dompuću hišće nowy Boži dom we Wojerecach wopytać, rozžohnowachmy so z Blunjom.

We Wojerecach nas wosadny farar powita a nam wo nastaću noweho Božeho domu rozprawješe. Běše zajimawy přednošk, slyšachmy mjez druhim, kelko je tu w nowych Wojerecach wobydlerjow a kak mało z nich su křesćenjo.

K zakončenju našeje jězby swjećachmy hišće w tutym Božim domje z předowanjom knj. fararjeje Alberta wječornu nutrnosć a podachmy so potom na dompuć. Džakni za tutón dzeń z wjele rjany mi dožiwnjenjemi wróćichmy so do Budyšina.

Najwutrobniši džak slyša hišće raz

Přispomnjenčko

Pisam tute linki krótko do změny našich pjenjow. Mi so zda, zo je to za mnohich džensa jeničke tema. Wšelake nadžije, ale tež strachi su z tym zwjazane. Hdyž Wy, lubi čitarjo, tute přispomnjenčko čitaće, mamy hižo měsac te „nowe pjenjezy“. Hač su so wočakowanja dopjelniše? Abo su snano naše bojosec so hišće pohlubšile? Nadžijam so, zo njejsmy přejara přestapjeni, hdyž je něštožkuli hinak, hač smy to wočakowali.

Mi pak něšto druge wosebje na wutrobje leži. Je to přichod našeho serbstwa. Nochcu tu „chorosć“ našeho serbstwa wopisować a jenož sobu skorzić, zo tomu tak je. Wězo tež ja njewěm, kak to w přichodze budže, ale něšto sebi prajić zwěrju: Wjac hač w zaštosći budže na kóždym z nas zaležeć, kak to ze serbstwom dale pónđže. Njemóžemy tu ruce do klina položić a na to čakać, zo družy něšto za nas činja. Wězo smy za kóždym podpěru džakowni – ale skónčnje žana podpěra ničo njepomha, hdyž my sami to swoje nječinimy. A tym, kiž měnja, zo je tak a tak kónc ze serbstwom a zo tohodla so próca njewuplać, chcu słowo prajić, kotrež je pječa Měrcin Luther jónu prajił: A jeli bych wědźał, zo jutře zemja zahinje, tak bych tola džensa hišće jablučinu sadźil.

S. Albert

Přirunanje wo kluču

Běše jónu zemjan, kotrehož přeceljo a při wuzni běchu přez swoju lochkomyšlnosć swobodu zhubili a w cuzym kraju do kruteje jatby přišli. Wón njemóžeše jich w tajkej nuzy wostajić a wobzamkny, jich wuswobodzić.

Jastwo bě wobstrážowane a wotnutřka zamknjene, a ničo njeměješe kluč.

Jako bě sej zemjan jón po dolhim času a wjele prócy wědźał wobstarać, zwjazawa wyšemu stražnikkej ruce a noze a poda jatym kluč přez lěsycu, zo bychy jastwo wotamknyli a so domoj wróćili. Tući pak so sydnychu, zo bychy sej kluč wobhladali a wo nim wuradźowali. Jim so praji: Kluč je za wotamknjenje, a čas je krótki. Woni pak sej jón dale wobhladowachu a radu skladowachu, a někotři započachu sej z nim hrajkać a z nim wotamkać a zamkać.

A hdyž pak nětk so zamk skóncowa, běchu we wuskosćach a njewědźachu, što dyrbjeli z nim činić. Či družy pak jich hanjachu a prajachu: Kluč njeje kluč, wšako jón tež njetrjebaja.

Matthias Claudius

Na njebju mēsačk chodži

Na njebju mēsačk chodži,
kaž pastyr hwězdy wodži,
tak złote, błysćate.
So wētr we lēsu lēha,
a z lukow mla so zbēha.
Haj, stwōrba spēwa pačerje.

Nětk čišina je wšudžom.
O wječorje, nam ludžom
sy luby, spodobny;
kaž komorka nas wołaš
a do mēra nas chowaš,
zo prócu, horjo přespimy.

Haj, mēsačk, člojske džěci,
z pol wobličom nam swěci
a je wšak kulojty.
Tak druhdy wěc je prawa,
kiž nam so smēšna zdawa;
my husto w čmowym chodžimy.

My hordži ludžo tudy
smy narod hrěšny, chudy
a wjele njewěmy.
My dziwne mysle mamy,
so z hołym zaběramy;
kónce prawy je nam potajny.

Na tebj, Božo, hladač,
sej wěčne kubło žadač
nam daj tu na zemi.
Sčiń wutrobu nam sprawnu,
zo twoju ščežku zjawnu
kaž džěci džemy wjeseli.

Cheyl skónčnje z tutoh swěta,
hdyž spadnje naša hěta,
nas číše wotwołač.
A hdyž sy přeč nas zwołał,
zo nas by wěčnje schował,
daj zbóžnym nam před tobu stač.

Tuž, Božo, wšitcy rjenje
spać chcemy w twojim mjenje;
nóc zymna nastawa.
My za škit mamy tebj,
či poručamy sebj
a choreho tež susoda.

M. Claudius

Spominanje na Matthiasa Claudiusa

Matthias Claudius narodži so 15. awgusta 1740 w Reinsfeldze pola Lübecka jako syn fararja. Z lěta 1759 studowaše wón w Jenje teologiju, ale tež prawnistwo a statne wědomosće. 1764 do 1765 bě wón pisar pola hrabje Holstein w Kopenhagenje. 1768 sta so z redaktorom Hamburgskich „Adreß-Comptoir-nachrichten“. Wosom lět pozdžišo bu wyši krajny komisar a redaktor w Darmstadće. Wosebje pak so zaběraše z basnjenjom. Wot lěta 1771 wudawaše wón nowinu „Wandsbecker Bote“. W tutej nowinje wozjewi swoje basnje a swoje literarne, filozofiske, teologiske a stawizniske nastawki. Z Herderom, Lessingom, Klopstockom a druhimi wuznamnymi mužemi swójeho časa so znaješe. 21. januara 1815 zemrě Claudius w Hamburgu.

Tak daloko něšto ze žiwjenja basnika, kotrehož znajmjeńša z kěrlušy „Na njebju mēsačk chodži“ znajemy. Claudius

pak je tež kěrluš basnił, kotryž na žnjowym džaknym swjědženju rady spěwamy: „My symjo wusywamy“. A přirunanje wo kluču, kotrež w tutym čisle tež čitamy, njeje swoju aktualnosć zhubilo. Snano so něchtó k tutomu přirunanju Claudiusa wupraji. Bych to rady w našim časopisu wozjewił.

S. Albert

Prěnje zeńdženje noweje (23.) krajneje synody wot 26. do 29. meje w Drježdžanach

23. krajna synoda bě so džen před oficialnym zeńdženjom zhromadžiła, a tutón džen sluješe k mjezsobnemu zeznacu. Wjace hač połojca synodalnych je nowych. Woni dyrba so z jednaniskim porjadom a wotběhom zeńdženjow zeznajomíc. Je zajimawe, kotre powołanja tuči lajkojo we wjetšinje maja: Medicinske powołanja, inženjerojo a cyrkwinsky sobudźelačerstwo su nimale w samsnej ličbe zastupjeni. Mjez wolenymi synodalnymi njeje žadyn ratar, za to pak dwaj skótnaj lěkarjej. Dwanaće synodalnych su dźelačerstwo abo rjemjeslnicy. Pjnatnaće žonow je w synodze, a to je nimale dwójce tak wjele kaž w předchadźacej.

Officialne zetkanje započa so 26. meje z kemšemi a Božim wotkazanjom w Chrystusowej cyrkwi w Drježdžanach-Strehlenje. Předowaše krajny biskop dr. Johannes Hempel.

K dźěłokmanej synodze słuša wjednistwo, prezidij z prezidentom a dwěmaj zastupnikomaj. Prezident zastupuje krajnu synodu a podpisuje wot njeje schwalene pisma. Wón je na zeńdženjach předsyda, kaž rěka w par. 7 jednanskeho porjada.

Při 3. wólbny m přechodze wuzwoli so dotalny prezident, dipl. inž. Böttcher z Grünheima/Rudne hory, znowa. Přeni zastupnik bu superintendent Küttler z Plauena, druzi zastupnik dipl. inž. dr. Gäbler z Lipska.

K prezidijej słušeja hišće štyrjo pisamawjedźerjo, kiž so tohorunja wuzwolicu. Hišće dalše wólbje so přizamknjachu, z kotrymiž přirjadowa so každy synodalny jednomy abo dwěmaj wuběrkomaj.

Hižo prěnje zeńdženje mjeješe 25 namjetow wobjednač a wyše toho wjele zapodačow k temam: znowanatwar cyrkwy našeje knjenje w Drježdžanach, zběranje cyrkwinskih dawkow a wuwučowanje džěci nimo nabožiny.

Rozprawu Nutřkowneho misionstwa, kotruž přednjeje wyši cyrkwinski rada Merckel, wobjednawaše nadawk diakonije, službu pola chorych, slabych a starých. Ze zjednočenjom našeje wótčiny wurustu nowe možnosće skutkowanja diakonije, tola wone wužadaja sej tež wjace aktiwitow.

Synoda wobzamkny, wot 1. januara 1990 cyrkwinske dawki wot finančneho zarjada jako statnu poslužbu wotknihować dać. Dźělenja stata a cyrkwy so to njedótknje. W lišće na wosady so tute wobzamknjenje hišće raz wujasni.

Wobzamkny so tež, zo so cyrkwinski pjenjez rentnarjow a njepristajenych na zwučene wašnje dale zběrać budže. Za 1991 postaji so wysokosć cyrkwinskih dawkow po nětkole plaćiwych tabelach.

Wot nowych pućow wočakuje so wjace dawkoweje sprawnosće.

Dwaj namjetaj krajneho cyrkwinskeho zarjadnistwa, kiž předwidžitej powyšjenje mzdy za cyrkwinskih sobudźelačerstwow, so schwalištej. Dale rěčeše so wo hromadženju EKD a Zwjazka ewangeliskich cyrkwjow w NDR. Kurt Latka

Spjelnjene žiwjenje při wšěch njespelnjenych přečach

Chcemy raz na rozmołwu wo tutym wuprarenju poskač:

Přerja žona: Tuta sada so mi lubi. Ta je dospołnje jasna. Po njej móžu jako křescanka žiwa być. Moje přeča su pódłanske. Přecow so wotrjec je počink. Runje žonom přisteji služić a so něčehožkuli wzdać.

Druha žona: Tomu njemóžu tak bjeze wšeho přihłosować. Zo moje přeča ničo njewoznamjenjeja, mje hněwa. To klinči tak za zlahodnjenjom, za hesłom: Za čo dyrba so twoje přeča spjelnić, wšako maš spjelnjene žiwjenje.

Přerja žona: Ja twjerdžu nawopačne. Při wšěch spjelnjenych přečach je njespelnjene žiwjenje. Mnozy maja wšitko a su tola njezbožowni.

Druha žona: A ja praju: Spjelnjene žiwjenje je jenož, hdyž so přeča spjelnja. Stóž stajnje swoje přeča potkóuje, budže njespokojom. Praju to hišće jasnišo: Stóž takle pobožnje napomina, so přecow wotrjec, je jenož přelěni, sej je spjelnić.

Dwě wšelakej wuprarenju. Kotremu damy prawje?

Jeli so mje prašeće, kotremu so ja přichilam, haj, chcu sprawna być, kóžde wot woběju ma něšto ze mnu činić.

Kóžde wuprarenje ma něšto za sebj. Jónu chilam so tomu, potom zaso druhemu wuprarenju. To zwisuje z mojim položjenjom.

„Přeča“, a „spjelnjene žiwjenje“, to steji w zwisku.

My chcemy spytać, za jich pozadkom sledźić.

Tola něšto dyrbimy zwoprědka rozoznawać: mjez „wupjelnjenym“ žiwjenjom a „spjelnjenym“ žiwjenjom.

Nam dže wo „spjelnjene“ žiwjenje. Při našej temje pak dže wo přeča.

Kak steji to z našimi přečemi? Mamy je? Směm jako křescan scyla přeča mjeć?

Ja mēnju: Přeča słušeja k našemu žiwjenju.

Přeča nas wožiwjeja, njesměmy je podhódnočić. Něchtó přeje sej strowy wostać, druzi přeje sej awto, zaso druzi přeje sej, zo by ze swojej rentu derje wysoku starobu dócpěl, haj a dalši přeje sej bórzomny pokoj a mēr w kraju runje w tutym njeměrnym času.

Smy hižo pytnyli: Přeče njeruna so přeču.

Su přeča, kotrež móžemy sej sami spjelnić, z tym zo sej něšto rjane kupimy.

Su přeča, ke kotrymž spjelnjenju trjebam pomoc druhého. Njemóžu sej cyle sam nowu chěžu natwarić; hdyž sym chory, trjebam pomoc druhého.

Někotre přeča wostanu wotewrjene – wone njedadza so spjelnić. Wy chcyšće předy rady powołanje nawuknyć, wy chcyšće studować, tola nan njeměješe pjenjezy, pomoc doma a na polu bě

trěbniša, kóžda ruka bě w ratarstwjje nuzna.

Druhdy pak wobsteji tež strach, zo honimy za spjelnjenjom přecow a při tym rozsudne wěcy za žiwjenje pře-widzimy, na př.: Swójba twari sej doměk pod njesměrnymi napinanjami. Po lětach steji jara rjana chěža, ale mandželstwo je skónčowane.

Abó: Naše džěci dyrbja so lěpje mjeć hač my. Wone dóstanu wšitko, štož sej přeja, dary njemóžeja wulke a drohe dosć być, tola čas, so z džěćimi zaběrać, nimamy.

Při wšěm pak měnju: Štóz sej ničo wjace njepřeje, štóz so ničeho wjace njenadžija, je přestał žiwy być.

Přeca, kotrež za sebje a za druhich mam, su wažne.

Tohodla chcu Was nětakole přeprosyc, prjedy hač dale čitaće, zo sej raz přemyslic:

Što bych sej nětakole prał, hdy bych móhl přece wuprajic?

Što drje je nam do mysłow přišo?

— přece za wulkim pućowanjom, za čož trjebam pjenjezy a čas

— přece, zo chory čłowjek w mojej bliskosci so wustrowi

— přece, zo čezke mandželstwo mojej-ju džěsci so polěpsi

— přece, zo njejsym w starobje wopušceny.

Přeca spóznać je wažne, a na jich zwoprawdzenju dyrbju džělać. Wěm pak tež, zo so wšitke přeca njespjelnja. Při wšěm dyrbju wotewrjenu byc za nowe a žadać za nimi. Tole móhlo wuměnenje byc za spjelnjene žiwjenje.

*

Wo přecach smy přemyslowali, tola naša tema jedna tež wo žiwjenju. Što zrozumimy pod žiwjenjom? Tři słowa su ze žiwjenjom splecena: lubowac — chwalic — čělo byc.

Tole su zdžěla staromódně słowa, kotrež chcemy z wobsahom napjelnic, abo wottrjebane słowa, kotrež chcemy znowa pismikowac.

Što zrozumimy pod „lubowac“?

Ja njesměm so zawrěc, dyrbju so wotewrěc, dyrbju sej něšto zwěric. Ja dyrbju swoju lubosc druhemu pokazac tež pod wuměnenjom, zo so wotpokazam. Dyrbju wšitko činic, zo bych druhemu žiwjenje porjenšil.

Što zrozumimy pod „chwalic“?

Stary zakon nam praji: Žiwy byc rěka Boha chwalic. Štóz wjace žiwy njeje, njemóže Boha chwalic. Ja dyrbju za svojim žiwjenjom stać ze wšěmi wobčeznosćemi a strachami, ze wšitkimi horami a dolami. Ja dyrbju ze sobu a z Bohom do rozmolwy přińc. Přeco znowa dyrbju so prašec: Što běše džens dobre, za čo móžu džens Boha chwalic. Kóždy džen su njeličomne wěcy, za kotrež móžu Boha chwalic. Dyrbimy jenož woči wočinjenej mjeć, zo bychmy tež drobne wěcy spóznali.

Třeće slovo, kotrež k žiwjenju słuša, je čělo byc. Žiwjenje z čělom zwisuje, z mojim čělom. Chcu so ze svojim čělom sprečelic, je rjane mjeć, tež zestarjene čělo a jeho změny. Z čělom džělamy, někotři z nas hač k mjezam swoich mocow. Spytamy, swoju wěc zmištrovac, tak zo smy ze sobu spokojom.

Skónčnje tež dožiwjamy, zo smy ze svojim čělom sprócni. Spjelnjene žiwjenje rěka tež, horjo znjesć, chorosće přetrać, krizy přečerpjeć, wobčeznosće džěci a wnučkow přiwzac, kiž swoje puće džěja, druhdy tež wokołopuće.

Spytajće raz małe zwučowanje přewjesć:

Začiniće woči a sydńće so cyle swobodnje.

Wupřestrějće wotewrjenu dlón předsobu a předstajće sej, zo so tuta dlón z něčim napjelni.

Wočakńće chwilk.

Tola dlón wostanje prózdna.

Potom wočiniće zaso woči.

Wy sće prózdnotu začuwali. Jenož štóz je prózdny, móže so napjelnic, móže so wupjelnic.

Nětakole chcemy wo žonje slyšec, kiž je spjelnjene žiwjenje nazhoniła. Mirijam nam powěda:

Hižo lěta chodžu kóždy džen sem k studni po wodu. Wěrc mi, njeje čěšeho džěla za nas žony. Tola džensa je so něšto stało, štož je moje žiwjenje dospělnje přewobročilo. Přińdžech k studni. Běše připołdnju, a slónc smaleše njesmilnje. Druhe žony chodža rano po wodu, to njeje tak horco. Ja pak njemóžu zle słowa a pohladnjenja tych druhich wjace znjesć. Njedawno hakle wupluny jedna z nich za mnu. Wone wědža, zo sym pjeć mužow měla, a tohodla mje hidža. Kak pak je k tomu došlo, za tym njeje so mje žana prašala. Što hižo wě, kak we mni wupada!

Nětak pak chcu wam dale rozprawjeć: Jako džens k studni přińdžech, sedžeše tam wučerpany muž, někajki Žid. Najradšo bych so zawrěčila. Tola trjebach wodu. Štož so potom sta, njemóžu hišće zapřimnyć.

Njewěm, hač to wěsće, zo Židža radšo daloki wokołopuć činja — woni chodža wokoło našeho kraja —, zo njebychu so přez nas wonječescili. Nimamy ničo zhromadneho z nimi. Potajkim, běch jara překwapjena, zo runje mje tutón sprócny čłowjek, tutón Žid, narěca, mje — žonu ze Samariskeje! Wón prošese mje wo wodu.

To njemóžach so wobknjezić a wubuchnych: „Ty, Žido, prosyš mje wo wodu?“

Tu by so móhlo hižo wšitko skónčić. Wón by so wotwobročic móhl. To pak wón nječijnješe.

Wón rjekny ke mni: „Hdy by ty wědžala, štó sym, by mje wo žiwu wodu prosyla, kiž lačnosť podusy, a ja bych ju tebi dał.“

Bě wón zabył, zo bě wón lačný, zo chcyše wote mnje wodu? Běštej roli nadobo wuměnenjej? Při wšěm pak za-

čuwach: Wón wozmjje mje chutnu, wón wě něšto wo mojej lačności za žiwjenjom, wo mojej žadosci za přichilnosť, wo mojich pospytach, přeco znowa započec. A ja slyšach jeho dale rěcec:

„K tutej studni tu dyrbiš přeco zaso chodžic a wodu čerpac. Štóz pak pije wodu, kotruž ja jemu dam, budže sam pluskotace žório.“

Byšce wy tole rozumili, što z tym měni? Ja znajmjeńša njejsym to rozumila, ale čujach, zo móžach tutomu mužej dowěru mjeć. Tohodla sym jeho tež wo tutu wodu prosyla.

Nětakole začuwam tutu pluskotacu wodu w sebi. Móžu zaso runa chodžic, čuju so připóznať a čescena, njetrebam druhim žonam z puća chodžic. Ja woteńdu, zo bych tež z druhimi swoje wjeselo džělila.

Mirijam bě čas žiwjenja přeca a žadosće měla, a wona bě spytala, je sej spjelnic. Tola hakle přez Jězusa je najwažniše namakala. Wona je čula:

Chrystus je kaž woheń.
Znazdala so blyšci,
přińdže-li bliže, wohrěwa,
cyle w bliskosci sy sam woheń.

Mamy my spjelnjene žiwjenje? Bože přece je, zo bychmy je měli, zo bychmy žiwi byli hač do staroby.

Jězus praji: „Sym přišo, zo bychy woni žiwjenje měli, zo bychy je měli w nadbytku.“ A wón měni z tym: polne žiwjenje nětakle w časnosti a we wěcnosti.

Chcu skónčić ze słowami Jōrga Zinka:

*Njepřeju tebi
žiwjenje bjez nuzy,
žiwjenje bjez bolosće,
žiwjenje bjez mylenja.
Što by ty činił
z tajkimle žiwjenjom?*

*Přeju pak ci,
zo bys so wobwarnowal
na čěle a na duši.
Zo by če jedyn njesl a škital
a če přez wšitko,
štož so ci stanje,
k twójemu zaměrej dowjedl.*

A. Alb.

Cyrkej we Wjerbnje

Slónčko w boži domčk dže

Wječor bywa, slónčko chwata,
hižom w boži domčk chce hić;
tam do slěbročistoh hała
spěchuje so ponurić.

Do wohnja kaž zawalene
wulce krasnje płomjeni,
wokoło so zapalene
cyle njebjo čerwjeni.

Chwilčićku nětka hišće steji,
rozpumnja, tak zda so mi.
Hač tež nam w rjanej meji
hišće wjac dnjow rozjasni.

Zda so, kaž by žel jom było,
zo k nam kroči čorna čma;
kaž by dlěje wostać chcyło,
želniwje so wozera.

Tola Bóh jom kiwa dele,
tuž swój puć zas nastupa;
w dźělenju pak hišće sćełe
miłu pruhu znazdala.

A je hižom ponurjene
do hlubiny za horu,
mróčełe nam purpurojte
hišće postrow přinjesu.

Přiroda so sprócna čuje,
pola prózdne bywaja,
čichi wětřík přez kraj duje,
do spanja lés koleba.

Čehń, haj čehń, ty slónčko mile;
hdyž tež džens nas wopuščiš:
Jutře rano wšo, štož žiwe,
z nowym swětłom zwjeseliš.

Warko (z Łužičana 1866)

*Pój wutroba
a wjesel so
na darach Boha
swojeho
we lubym,
lětnim času.*

(foto: Maćij)

POWĚŚĆE

Po dźesać lětach zaso serbske kemše

Po dźesać lětach swjećachu so dnja 1. julija w Janowej cyrkwi we Wojerecach zaso serbske kemše, z kotrymiž zakončiči so swjedźenski tydzień składnostnje přewjedženja reformacije před 450 lětami.

Na 100 serbskich wosadnych, mjez nimi hosćo z Blunja, Łaza a Slepoho, zetkachu so k hnujacej zhromadnosći. Přeni króć zaspěwa serbski chór ze Židźinoho na cyrkwiskim zarjadowanju. KMD Hans Krauzick zahra na byrglach kompoziciju Jana P. Nagla. Znaty serbski komponist swjećeše Božu službu sobu.

Po kemšach zetkachu so kemšerjo na postrownej hodźinje we wosadnym srjedzišću. Za Zhorjelsku cyrkej porěča zastupowacy biskop, wyši konsistorialny radźičel dr. Kühne. Jako zastupnik Domowiny strowješe župny sekretar Kokla. Mjez postrowami a druhimi přinoškami spěwachu so serbske ludowe spěwy. Zajimowani hosćo z kmótriskeje wosady Schwei přirunowachu situaciju Serbow z tej danskeje a friziskeje mjeńšiny w swojej domiznje.

Posledni serbski farar w Zhorjelskej krajnej cyrkwi, Richard Šolta, bě Bože služby hišće po starej agendze za ewangelsku krajnu cyrkej swječić. Nětka wozjewi superintendent Vogel w zwisku z wozrodženjom serbskich kemšow zawjedženje nowje serbskeje agendy po porjedze EKU.

Přispomnić w tutym zwisku chcu hišće prócowanje sakskeho serbskeho superintendenta Alberta, zo je znajmjeńša jónu za léto w někotrych wjeskach Zhorjelskej krajnej cyrkwi serbske wo-

sadne popołdnja přewjedł. Zo so nětka we Wojerecach nimale 100 wosadnych zeńdže, je pozběhowacy znowazapočatk, hdyž pomyslimy, zo wobdźělichu so na kemšach Serbskeho cyrkwinskeho dnja w Malešecach dwaj tyźdenjej do toho něhdže 160 Serbow.

Přichodne nadwosadne serbske kemše wotměwaja so 23. sept. w 14.00 hodź. we Wulkim Cisku. Na nje su přepróneni tež křesćenjo ze sakskeje krajnej cyrkwi. Jan Lazar

Slepo: Njedzela, 24. junija, běše pola nas zaso serbske wosadne popołdnjo. Započachmy ze serbskej Božej službu, na kotrejž serbski superintendent Albert z Budyšina předowaše. Po kemšach wupichmy šalku kofeja a dachmy sebi tykanc slodžeć. Wězo sej potom tež ludowe spěwy zaspěwachmy a slyšachmy wšelake informacije, kaž na příklad wo cyrkwiskim dnju, kiž wotmě so tyźeń do toho w Malešecach. Bohužel njeběchu na naše serbske popołdnjo ze wšelakich přičin tuón raz telko přišli kaž w zašlych lětach. Nadžijamy so pak, zo njebě to poslednje tajke zetkanje a zo přińdu klětu zaso wjac Serbow, hdyž so zaso serbske wosadne popołdnjo wotměje.

Přepróšujemy

5. 8. — 8. njedzela po swjatej Trojicy

10.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje na Michalskej (Albert), w samsnym času Boža služba za dźěći

13.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (Albert)

12. 8. — 9. njedzela po swjatej Trojicy

8.30 hodź. kemše w Hrodzišću (Malink)

8.30 hodź. kemše w Minakale (Feustel)

10.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Hodźiju (G. Lazar)

10.00 hodź. kemše w Barće (Malink)

10.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Rakecach (Feustel)

12.25 hodź. delnjoserbska nutrnosć w rozhłosu

26. 8. — 11. njedzela po swjatej Trojicy

12.25 hodź. nutrnosć w rozhłosu

2. 9. — 12. njedzela po swjatej Trojicy

10.00 hodź. kemše w Budyšinje na Michalskej (Albert), w samsnym času Boža služba za dźěći

13.30 hodź. kemše w Budestecach (Albert)

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. Rjadowuje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. — Ludowe nakladnistwo Domowina, Budyšin, Sukelnska 27. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Serbski kěrchow, Budyšin, 8600, tel. 4 22 01. — Lic. č. 417 Nowinarskeho zarjada pola předsydy Ministerskeje rady NDR. — Čišč: Nowa Doba, čišćernja Domowiny w Budyšinje (III-4-9-819/90) — Wuchadźa jónkróć za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Sp. Bautzen 4962-30-110. — Index-Nummer 32921